

терміни, або мови, яка елімінує ці універсальні терміни), а не про онтологічне існування універсалій» [6, с. 57].

Принагідно дозволимо собі нагадати фрагмент із праці М. Поповича, в якому філософ, аналізуючи проблеми ліво-правої асиметрії головного мозку людини, наводить такий пасаж: «Відомо, що після першого інсульту В.І. Ленін втратив здатність здійснювати операції множення («в стовпчик») і розв'язував задачі на множення, замінюючи їх додаванням. Додавати одне й те саме число декілька разів Ленін міг, розумів, що множення скорочує процес неодноразового додавання, але абстрактні операції над числами замінював діями простішими, конкретнішими та наочнішими. Хворий забуває про те, що операції можна здійснювати над абстрактними об'єктами, – при додаванні він постійно має перед собою в своїй уяві *якісь конкретні предмети, що їх збирають разом в одну «купу», а при множенні йому необхідно забути на певний час про те, що саме множитьься*» (курсив наш. – О.П.) [7, с. 90]. У такому контексті зазначимо, що ми далекі від твердження про прямий зв'язок між переважанням у певного дослідника лівої (чи правої) півкулі мозку та його позицією щодо номіналізму/реалізму, проте повністю заперечувати певну залежність філософських установок від «програм роботи» мозку (М. Попович), котрі детальніше вивчаються психологами та психіатрами, теж би не наважились.

Уже згадуваний нами П. Сорокін, наполягаючи на фундаментальному характері проблеми утворення загальних понять науки, вказував: «Що являють собою поняття, визначення та узагальнення будь-якої науки, від математики до соціології? Фікцію і штучні образи в нашій свідомості, які не мають відповідних об'єктів в *rerum natura*? (...) Або це щось, що існує і в нашій свідомості, і у зовнішній реальності? ...Проблема номіналізму – реалізму виникла не в середні віки, а одночасно з появою у людини чіткого мислення. Вона існує і сьогодні і буде існувати, поки існує людська думка» [1, с. 374].

У цілому наважимося стверджувати, що та чи інша принципова позиція щодо проблеми універсалій визначає для кожного дослідника (це може відбуватися свідомо чи несвідомо, експліцитно чи імпліцитно) інші вихідні світоглядно-методологічні позиції з найважливіших питань, зокрема й у сфері правознавства і, зокрема, теорії й філософії прав людини.

Література

1. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика / П.А. Сорокин; Пер. с англ. В. В. Сапова. – Санкт-Петербург : Изд-во Рус. Христиан. гуманитар. ин-та, 2000. – 1054 с.
2. Доброхотов А.Л. Реализм / А.Л. Доброхотов // Новая философская энциклопедия: В 4 т. – М. : Мысль, 2010. – Т. III. – 2010. – С. 427–428.
3. Новосёлов М.М. Номинализм / М.М. Новосёлов // Новая философская энциклопедия: В 4 т. – М. : Мысль, 2010. – Т. III. – 2010. – С. 104–105.
4. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник / Н.И. Кондаков. – М. : Наука, 1975. – 720 с.

5. Тимошина Е.В. Право как «идея», как «фикция» и как «факт»: о номинализме и реализме в теории права / Е.В. Тимошина // Труды ин-та государства и права РАН. – 2013. – № 4. – С. 48–75.

6. Горский Д.П. Вопросы абстракции и образование понятий / Д.П. Горский. – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – 352 с.

7. Попович М. Бути людиною / М. Попович. – 3-тє вид, переробл. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. – 336 с.

Саміло Г.О., к.ю.н., доц. (Запоріжжя, Україна)

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ СПОСІБ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА

Тлумачення права складає сутність юриспруденції та є базою для підготовки майбутніх юристів. Процес реформування національного законодавства, приведення його до міжнародних стандартів та гармонізація у відповідності з європейськими правовими нормами потребує від суб'єктів застосування права наявності системного юридичного мислення та вміння орієнтуватися в сучасному нормативному матеріалі. Невід'ємним атрибутом юридичних вмінь є можливість тлумачити норми права різноманітними способами та методами. Тлумачення права впливає не лише на правозастосування, а й на правотворчу та систематизаційну діяльність державних органів.

Тлумачення юридичних текстів представляло проблему з найдавніших часів й погляди на сутність тлумачення права змінювались впродовж історії людства (від ідеї тлумачення законів відповідно до їх духу до ототожнення тлумачення із корупційними діями суддів). В сучасний період також є суперечки між ідеями пошуку справжніх намірів права та прагнення до впевненості у прозорості в процесі застосування законодавчих актів. Ця напруга пояснюється тим, що коли суди та інші органи застосування права повинні застосувати ту чи іншу норму права, їм потрібно надати їй тлумачення. Тлумачення (інтерпретація) права надає широкі дискреційні повноваження суддям.

На сучасному етапі відбувається переформування правових систем багатьох країн світу, здійснюється запозичення правових норм, активно розвивається міжнародне законодавство. Правові системи змінюють юридичні орієнтири, набувають нових ознак, трансформуються для найкращого регулювання суспільних відносин. Міжнародні угоди мають суттєвий вплив на національне законодавство та переформування національних правових систем. Основна роль тлумачення права в такому аспекті – в забезпеченні узгодженого та гармонійного застосування суспільного права усіма ланками державного механізму. Національні суди повинні тлумачити норми національного права у відповідності з міжнародними угодами, які ратифіковані у даній країні. В першу чергу це стосується використання загальної юридичної термінології.

Враховуючи всі ці перелічені аспекти розвитку сучасного права, можна говорити про виникнення порівняльно-правового способу тлумачення правових норм. Сучасні суди у пошуку вірних рішень, повинні використовувати даний спосіб, щоб уникнути подальших апеляційних справ. Державно-правова глобалізація не залишила закони та правосуддя недоторканими. Розумне використання ідей гармонізації права, поняття справедливості та недоторканості суддів у прийнятті рішень відображається у сучасних нормативно-правових актах багатьох держав. Соціально-правові проблеми, що виникають у всіх сучасних державах, як правило, не залежать від тієї чи іншої правової системи. Проблеми юриспруденції вирішуються частіше у судовому, а ні в правотворчому порядку. Спільна турбота – це все більш багате джерело натхнення для суддів у всьому світі, тому використання порівняльно-правового способу тлумачення правових норм є досить актуальним. Насамперед, його потрібно використовувати при вирішенні справ з цивільного, сімейного, трудового, інформаційного права та інших галузях приватного права.

У сучасному світі, завдяки Інтернету, можна обмінюватися юридичною інформацією, використовувати міжнародні бази правових даних, що має забезпечити плідний ґрунт у досягненні справедливості у праві. Необхідно сприяти вивченню суддями, іншими юристами-практиками, науковцями та студентами юридичних вищих навчальних закладів іноземних судових рішень та доктрин, тому що глобалізація впливає на всі сфери нашого соціального та політичного життя та досить часто відображає розбіжність юридичних підходів.

Національні суди при тлумаченні правових норм та подальшому вирішенні справ повинні використовувати загальні принципи права, які зафіксовані у міжнародних документах та, як правило, закріплені на державному конституційному рівні. Прийняття рішень суддями повинно базуватися на дотриманні фундаментальних прав людини, на визнанні верховенства прав громадської спільноти над будь-яким індивідуальним правом.

Також потрібно зазначити, що законодавча влада та суди використовують порівняльно-правовий спосіб тлумачення права по-різному. Законодавство застосовує висновки з сучасного порівняльного правознавства для удосконалення нормативного матеріалу. Суди ж використовують даний спосіб лише як тлумачення закону. Вони визнають порівняльний спосіб як метод міжгалузевого спростування. Саме інтерпретація права в такому розрізі допомагає позбутися прогалин у праві.

Порівняльно-правовий спосіб також служить для телеологічних досліджень закону, тобто намагається визначити сенс законодавчого акту у світлі його мети. Даний спосіб інтерпретації права надає засоби, за допомогою яких суди можуть спиратися на переконання, віру та духовне ставлення людської спільноти до права, визначити особливу ідентичність кожного регіону, враховувати культурні цінності кожного народу.

Таким чином, можна зробити висновок, що порівняльно-правовий спосіб тлумачення права повинен використовуватися в процесі тлумачення права на різних етапах правової діяльності, але при цьому необхідно зауважити, що

даний метод має специфічний характер, він не повинен застосовуватися при тлумаченні публічних галузей права, суддям при його застосуванні обов'язково потрібно спиратися на верховенство права та інші загальні принципи права.

Незважаючи на різноманітні підходи до різних правових систем, вони мають спільну мету, якої служить правильне з'ясування змісту принципу або норми права для себе і роз'яснення його для інших, що в кінцевому рахунку сприяє формуванню належної практики правозастосування та регулювання сформованих правовідносин.

Література

1. Methods of Interpretation – Comparative Law Method by Report of Mr. Justice John L. Murray, President of the Supreme Court and Chief Justice of Ireland [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://curia.europa.eu/common/dpi/col_murray.pdf

2. Kakouris C. N. Use of the Comparative Method by the Court of Justice of the European Communities [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com.ua/&httpsredir=1&article=1140&context=pilr>

Lukáš Cisko (Košice, Slovenská Republika, Európska únia)

NEKOĽKO ÚVAH K TVORBE PRÁVNÝCH PREDPISOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

V prezentovanom článku sa pokúšame tématicky vymedziť (pomenovať) aspoň niektoré problémy súčasnej slovenskej právnej normotvorby. Máme za to poukázať na potrebu naliehavého riešenia vleklého problému národnej legislatívy, ktorý je charakterizovaný nesystematickosťou, nestabilitou a nevyváženosťou právnej úpravy ako takej a právneho prostredia vôbec.

S ohľadom na stanovený (oklieštený) rozsah tohto publikačného výstupu, nemôžeme preskúmať všetky (relevantné) právne názory, týkajúce sa tvorby práva. Chceme však poukázať na vedúcu ideu, ktorou by azda bolo možné výstižne zastrešiť uvedený proces. Platný, resp. účinný zákon (v najširšom slova zmysle) by mal byť vo svojej podstate rozumným a morálnym prostriedkom regulácie verejného života [1].

Ak je teda nevyhnutný kontakt s právnymi normami, je dôležité poznať aj okolnosti ich vzniku [2]. V tomto kontexte chceme poukázať na nežiadúci jav v legislatívnom procese, ktorý zásadne devaluje vnútroštátny právny poriadok Slovenskej republiky. Ide predovšetkým o nezanedbateľný nesystémový nárast nepriamych novelizácií zákonov. Nekoncepčne tak vzrastá počet normatívnych právnych aktov bez ohľadu na právne odvetvie, čo v konečnom dôsledku môže viesť až k inflácii legislatívy. Neprehľadnosť právnych noriem tak v právnom poriadku môže (nechtiac ?) vytvárať „živnú pôdu“ vedúcu až k právnej neistote.

Nepriamu novelu právnej úpravy možno charakterizovať ako takú novelizáciu zákona, ktorá svojím obsahom nerešpektuje legislatívne požiadavky, kladené na

